

Jerzy Ruszała

Regionalna strategia innowacyjności jako instrument kreowania innowacyjności przedsiębiorstw: wybrane aspekty

Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu 13, 37-44

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY RUSZAŁA

Polska Fundacja Przedsiębiorczości

**REGIONALNA STRATEGIA INNOWACYJNOŚCI
JAKO INSTRUMENT
KREOWANIA INNOWACYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW
WYBRANE ASPEKTY**

W dobie globalnej gospodarki i globalnej konkurencji, przejawiającej się niemalże we wszystkich płaszczyznach życia gospodarczego, wprowadzanie innowacji staje się osią rozwoju każdej organizacji. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności oraz tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw jest zjawiskiem charakterystycznym dla współczesnej gospodarki rynkowej. Stymulowanie wzrostu małych i średnich przedsiębiorstw jest coraz częściej wymieniane wśród tych obszarów polityki gospodarczej, którego mogą stosunkowo szybko przyczynić się do poprawy trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w wielu regionach Polski¹.

O ile podstawowe wskaźniki ilościowe charakteryzujące małe i średnie przedsiębiorstwa w odniesieniu do liczby zatrudnionych, stosunków właścicielskich czy wielkości osiągniętych obrotów są podobne do unijnych, o tyle jednak polskie przedsiębiorstwa są słabsze kadrowo, kapitałowo i technologicznie². O słabości kadrowej polskich przedsiębiorstw może świadczyć mniejszy niż w większości krajów Unii Europejskiej odsetek osób z wykształceniem wyższym. Może to mieć negatywny wpływ na jakość procesów założycielskich

¹ M. Gajewski, T. Kiliański, J. Szczucki, *Zasady organizacji i funkcjonowania funduszy poręczeń kredytowych*, Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom 2000, s. 5.

² *Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2002, s. 6.

i późniejszy rozwój nowo zakładanych firm. Jednocześnie niższy odsetek osób z wykształceniem wyższym ścisłym i technicznym może negatywnie rzutować na rozwój dziedzin o zaawansowanych technologiach, decydujących o przyszłej konkurencyjności polskiej gospodarki³. O słabości technologicznej natomiast mogą świadczyć badania⁴, z których wynika, iż tylko 39% małych firm przeznacza specjalne środki na działalność innowacyjną (przy czym średnia w Unii Europejskiej przekracza 51%), przy czym średnia nakładów na działalność innowacyjną ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniosły w 2004 roku 15 416 zł. Najpełniej dystans dzielący polskie przedsiębiorstwa od przedsiębiorstw działających w Unii Europejskiej przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Dystans dzielący polskie przedsiębiorstwa od przedsiębiorstw działających w Unii Europejskiej

Wyszczególnienie	Porównanie polskich firm z unijnymi
Średni poziom wydajności polskiego przemysłu mierzonej produkcją czystą na zatrudnionego	2,5-krotnie niższy niż w skali rynku jednolitego
Stopień wsparcia produkcji własnym wysiłkiem naukowo-badawczym przedsiębiorstw przetwórczych	50% wartości wskaźnika w Hiszpanii i 6,7% w Szwecji
Okres modernizacji oferty rynkowej	3-krotnie dłuższy
Udział eksportu w całości produkcji w przemyśle maszynowym	4–6 razy niższy
Stopień trwałości kontaktów MSP w charakterze dostawców dla dużych firm	znacznie niższy
Rozwój instytucji doradczych dla MSP	na dużo niższym poziomie

Źródło: A. Zakrzewska-Półtorak, *Konkurencyjność regionu a konkurencyjność sektora małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Aglomeracja miejska i jej znaczenie dla konkurencyjności miast i regionów*, red. K. Szolka, Wydawnictwo Katedry Polityki Ekonomicznej i Europejskich Studiów Regionalnych AE we Wrocławiu, Wrocław 2002; „Biblioteka Regionalistyki” 2002, nr 2, s. 393, za S. Tokarski, *Główne warunki prowadzenia firmy na rynku UE*, w: *Integracja z Unią Europejską. Poradnik dla przedsiębiorców*, red. J. Kaczurba, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2000.

W tym momencie należy postawić tezę o potrzebie wsparcia sektora MSP, w celu wyrównania różnic pomiędzy mikro, małymi i średnimi przedsiębiorstwami w Polsce i Unii Europejskiej. Potrzeba ta została już dostrzeżona i znajduje

³ B. Piasecki, A. Rogut, E. Stawasz, S. Johnson, D. Smallbone, *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PARP, Warszawa 2001, s. 107.

⁴ Ministerstwo Gospodarki, *Przedsiębiorczość w Polsce w 2006*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 18 sierpnia 2006, s. 51.

swój wyraz w działaniach rządu RP, strategiach i tworzonych aktach prawnych odnoszących się do małych i średnich przedsiębiorstw i prowadzenia działalności gospodarczej w ogóle. Celem tego wsparcia jest pobudzenie innowacyjności przedsiębiorstw i wywołanie przez to dynamicznego wzrostu gospodarczego, niezbędnego do zapewnienia konkurencyjności polskiej gospodarki wobec pozostałych krajów Unii⁵.

W literaturze spotkać można jednak różne definicje innowacyjności. Odmienne jest także postrzeganie poszczególnych podmiotów otoczenia biznesu do poziomu innowacyjnych przedsięwzięć. Organa administracji rządowej odpowiedzialne za tworzenie i realizację instytucjonalnego modelu wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności sektora MSP koncentrują się na krajowym, europejskim i światowym poziomie wdrażanych w przedsiębiorstwach innowacji, głównie w rozumieniu wdrażania nowych technologii. Szczególnie widoczne jest to w wymaganiach zawartych w wytycznych do wniosków o dotację w ramach *Sektorowego programu operacyjnego wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* działanie 2.2.1. *Dotacje na innowacyjne inwestycje*⁶ oraz w wymaganiach stawianych przedsiębiorstwom ubiegającym się o pożyczki na innowacje finansowane ze środków Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości⁷.

Akcentowanie szerszego spojrzenia na innowacje wdrażane przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa widoczne jest w dokumentach opisujących kierunki rozwoju poszczególnych regionów (głównie w regionalnych strategiach innowacyjności poszczególnych województw). W dokumentach tych uwypukla się – oprócz technologicznych aspektów innowacji – znaczenie innowacji procesowych. Istotne jest to, że sukcesem na poziomie regionu jest umiejętność wdrażania innowacji na poziomie danego przedsiębiorstwa. To oznacza, iż w polu zainteresowania samorządu regionalnego jest wspieranie każdego przedsiębiorstwa zdolnego do podejmowania działań zmierzających do zwiększenia jego innowacyjności.

W tym momencie warto wskazać, jakie działania podejmowane są w ramach regionalnych strategii innowacyjności (RSI). Działania/cele operacyjne RSI zostaną przedstawione na przykładzie województwa zachodniopomorskie-

⁵ Por. Informacja bieżąca wiceprezesa Rady Ministrów ministra gospodarki, pracy i polityki społecznej J. Hausnera z obrad Sejmu z 29 października 2003, www.sejm.gov.pl.

⁶ Więcej informacji na temat dotacji na innowacyjne inwestycje na stronie www.parp.gov.pl/index/more/137.

⁷ Więcej informacji na temat pożyczek na innowacje na stronie <http://www.parp.gov.pl/index/more/295>.

go⁸. W dokumentach strategicznych województwa zachodniopomorskiego celowo ujęto definicję innowacji bardzo szeroko. Jest to zmiana wprowadzona celowo, polegająca na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi. Można wyróżnić innowacje organizacyjne i innowacje technologiczne w obrębie produktów i procesów⁹. W strategii województwa przyjęto następujące działania:

- powszechny dostęp do informacji o zasobach innowacyjnych – pozyskiwanie i przetwarzanie informacji o zasobach innowacyjnych, udostępnianie informacji,
- system edukacji kreujący aktywność, przedsiębiorczość i innowacyjność – edukacja szkolna i akademicka, edukacja ustawiczna,
- promocja innowacyjności – organizacja imprez promujących innowacyjność, tworzenie polityki promującej innowacyjność, wyzwalanie inicjatyw innowacyjnych i współpracy MSP,
- stworzenie warunków do rozwoju rynku technologii i innowacji w regionie – transfer technologii i rozwiązań innowacyjnych z sektora B + R i pomiędzy firmami, dostosowanie oferty rozwiązań innowacyjnych na potrzeby MSP,
- stworzenie systemu transferu technologii i rozwiązań innowacyjnych,
- stworzenie systemu identyfikacji i monitorowania potrzeb innowacyjnych MSP,
- wzmocnianie obszarów badawczych o strategicznym znaczeniu dla regionu – *foresight* regionalny, pozycjonowanie zasobów technologicznych regionu,
- stworzenie systemu wyłaniania i wspierania przedsiębiorstw innowacyjnych,
- utworzenie infrastruktury do prowadzenia działalności innowacyjnej,
- wspieranie przedsiębiorstw innowacyjnych w początkowym okresie działalności firmy,
- stworzenie oferty instrumentów finansowego wsparcia innowacji w MSP – katalogi informacji o dostępnych instrumentach wsparcia dla MSP, mobilizacja sektora bankowego i parabankowego do tworzenia specjalistycznych instrumentów wsparcia MSP, stworzenie atrakcyjnych warunków działania wyspecjalizowanych funduszy wsparcia innowacji,
- dostosowanie oferty instytucji wsparcia pozafinansowego do potrzeb MSP – monitorowanie potrzeb MSP, tworzenie wyspecjalizowanych instrumentów wsparcia zgodnych z potrzebami MSP, koordynacja i integracja oferty instytucji wsparcia pozafinansowego dla MSP.

⁸ *Regionalna strategia innowacyjności w województwie zachodniopomorskim*, ZARR SA, Szczecin 2005.

⁹ *Ibidem*, s. 77.

W przytoczonej liście widoczna jest koncentracja uwagi na *miękkich* formach wsparcia innowacji. Odnosi się wrażenie, że tworzenie systemów gromadzenia informacji, tworzenie baz danych i ich udostępnianie jest najlepszym sposobem pobudzania przedsiębiorstw do działań innowacyjnych. Zgromadzona informacja w połączeniu z działaniami promocyjno-edukacyjnymi z pewnością zaowocuje podniesieniem świadomości innowacyjnej przedsiębiorców. Jednak w większości przypadków wdrażanie rozwiązań innowacyjnych wymaga dodatkowych zasobów (głównie finansowych, materialnych).

Regionalna strategia innowacyjności w województwie zachodniopomorskim uwzględnia element potrzeby finansowania wyników badań naukowych i ich komercjalizacji. Uwzględniono również potrzebę wsparcia finansowego przedsiębiorstw będących w fazie rozwoju. Źródłem finansowania nakładów na innowacje RSI upatruje w aniołach biznesu, funduszach typu *seed* lub *venture capital* oraz w bankach. Oznacza to, że poza działaniami *miękkimi*, które nie są tak kapitałochłonne, jak formy bezpośredniego finansowania wdrażających innowacje przedsiębiorców, samorząd województwa nie zamierza angażować się finansowo.

Można zatem postawić tezę, iż *Regionalna strategia innowacyjności w województwie zachodniopomorskim* nastawiona jest bardziej na zebranie informacji o potrzebach MSP, produktach i usługach, które mogą być przydatne przedsiębiorcom lub ośrodkom naukowo-badawczym przy projektowaniu lub realizacji innowacji, oraz na stworzeniu platformy wymiany tych informacji pomiędzy podmiotami zorientowanymi na innowacje (przedsiębiorcami, ośrodkami B + R, uczelniami, funduszami, inkubatorami, parkami technologicznymi itp.). Cała sfera finansowa – determinująca myślenie o rozwiązaniach innowacyjnych mogących podnieść efektywność przedsiębiorstwa – jest nadal pozostawiona przedsiębiorcom samym w sobie. A przecież powszechnie wiadomo, iż jedną z podstawowych barier rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza przedsiębiorstw sektora MSP, jest brak lub zbyt niski poziom kapitałów własnych i utrudniony dostęp do zewnętrznego finansowania.

Dlatego też – aby przyspieszyć proces implementacji innowacji przez MSP i dzięki temu podnieść konkurencyjność regionu – przy wdrażaniu *Regionalnej strategii innowacyjności w województwie zachodniopomorskim* należałoby położyć szczególny nacisk na instrumenty o charakterze *twardym*, które także zostały wymienione przez autorów strategii. Na uwagę zasługują przede wszystkim:

- Refundowanie części kosztów związanych z komercjalizacją projektu, na przykład w formie voucherów w określonej kwocie, którymi twórcy projek-

tów płaciliby: ośrodkom naukowo-badawczym za przeprowadzone analizy i badania, uczelniom, ekspertom, firmom konsultingowym, rzeczoznawcom itp. Działanie to przyczyniłoby się nie tylko do ożywienia aktywności twórców i wynalazców, ale również do ożywienia działalności wymienionej grupy ośrodków i specjalistów.

- Refundowanie części kosztów związanych z przygotowaniem przez przedsiębiorców aplikacji prezentowanych kapitałodawcom (funduszom *seed capital*, *venture capital*, aniołom biznesu, bankom i innym instytucjom). Wskazany wcześniej brak środków finansowych do finansowania rozwoju skutecznie ogranicza skłonność do ponoszenia wydatków na bardzo niepewne przedsięwzięcia, a do takich należy składanie aplikacji o finansowanie. Wydatki na przygotowanie aplikacji trzeba by bowiem ponieść, by dowiedzieć się, czy projekt w ogóle spotka się z zainteresowaniem kapitałodawców, nie znając jeszcze w ogóle warunków montażu finansowego – pojęcie obowiązujące w finansach (montaż jest koszykiem źródeł i sposobów finansowania – pojęcie koszyk zostało wyparte przez montaż, od słowa montować). Refundacja pozwoliłaby na niwelowanie, oprócz finansowych, również psychologicznych barier związanych z podejmowaniem decyzji w zakresie poszukiwania zewnętrznego finansowania innowacyjnych projektów.
- Częściowe refundowanie kosztów operacyjnych istniejących funduszy typu *seed* lub *venture capital* to istotny element zachęty do poświęcenia większej uwagi przez fundusze składanym przez przedsiębiorców projektom. W dotychczasowych rozwiązaniach część tych kosztów (zwłaszcza do momentu podjęcia decyzji inwestycyjnej) siłą rzeczy jest przerzucanych na aplikujących przedsiębiorców.
- Możliwość dokapitalizowania istniejących funduszy podwyższonego ryzyka – dzięki temu działaniu zwiększy się pula środków kierowanych do innowacyjnych przedsiębiorców.
- Tworzenie ze środków publicznych wyspecjalizowanych funduszy pożyczkowych (oddzielnie dla nieskomercjalizowanych projektów, projektów skomercjalizowanych, projektów w fazie uruchomienia i projektów w fazie wzrostu).

Samorząd regionalny zatem, chcąc podnieść realny poziom wdrażanych innowacji i nowych technologii w regionie, musi przeznaczyć środki finansowe niezbędne do ich sfinansowania. Bez wskazania przedsiębiorcom klarownej drogi od pomysłu do jego komercjalizacji – obejmującej zarówno obszary informacji,

doradztwa, a także i finansowania innowacji – regionalna strategia innowacyjna pozostanie tylko zbiorem informacji, baz danych, systemów i wielu zespołów roboczych zajmujących się ich monitorowaniem.

Literatura

Gajewski M., Kiliański T., Szczucki J., *Zasady organizacji i funkcjonowania funduszy poręczeń kredytowych*, Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom 2000.

<http://www.parp.gov.pl/index/more/295>.

Informacja bieżąca wiceprezesa Rady Ministrów ministra gospodarki, pracy i polityki społecznej J. Hausnera z obrad Sejmu z 29 października 2003, www.sejm.gov.pl.

Kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku, Ministerstwo Gospodarki, Departament Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 2002.

Ministerstwo Gospodarki, *Przedsiębiorczość w Polsce w 2006*, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 18 sierpnia 2006.

Piasecki B., Rogut A., Stawasz E., Johnson S., Smallbone D., *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PARP, Warszawa 2001.

Regionalna strategia innowacyjności w województwie zachodniopomorskim, ZARR SA, Szczecin 2005.

Tokarski S., *Główne warunki prowadzenia firmy na rynku UE*, w: *Integracja z Unią Europejską. Poradnik dla przedsiębiorców*, red. J. Kaczurba, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2000.

Zakrzewska-Półtorak A., *Konkurencyjność regionu a konkurencyjność sektora małych i średnich przedsiębiorstw*, w: *Aglomeracja miejska i jej znaczenie dla konkurencyjności miast i regionów*, red. K. Szolka, AE we Wrocławiu, Wrocław 2002.

REGIONAL INNOVATION STRATEGY AS INSTRUMENT OF CREATION OF INNOVATIVE OF ENTERPRISE CHOSEN ASPECTS

Summary

Stimulation of growth of small and medium enterprises (SME) is frequently more mentioned among these areas of economic policy, which can contribute for hard correction of socio-economic situation in many regions of Poland. Polish enterprises are weaker according staff, capital and technology than enterprises in EU. Therefore, requirement of

support of SME sector is indispensable for alignment of difference among micro, small and medium enterprises in Poland and EU. Regional Innovation Strategy (RIS) is one of instrument of support SME on regional level. The article presents approach for creation of innovative of enterprise in in West Pommeranian province. Analysis of the document provokes putting of thesis, that regional government in realization RIS in West Pommeranian province can meet barriers limiting real accustom of innovations by SME. This article explains why this thesis can be reasonable.

Translated by Jerzy Ruszala